

Investigating the Structural Pattern of Relationship between Personality Characteristics and Creativity by Mediating Role of Marital Satisfaction, Social Adjustment, and Mental Health

Iraj Safaei Rad¹, Masod Gholamali Lavasani^{*2}, Gholamali Afrooz³

1. Ph.D. in Psychology and Exceptional Children Education, Department of Literature and Research, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Associate Professor, Department of Educational Psychology and Consultation, Faculty of Psychology and Educational Science, University of Tehran, Iran
3. Professor, Department of Psychology of Children with Special Needs, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tehran, Iran

Received: October 17, 2017

Accepted: March 3, 2019

Abstract

Background and Purpose: Creativity has many known and unknown dimensions and many researches have, so far, been done on the factors influencing creativity. The study of creativity, as one of the most important cognitive dimensions of the personality, is inadequate without taking into account the personality and the factors influencing it. The purpose of this study was to investigate the relationship between personality traits and creativity by the mediating role of marital satisfaction, social adjustment, and mental health.

Method: This research is a descriptive and correlational study. The statistical population of the study consisted of all gifted students in Hamadan province and their mothers. The sample size consisted of 435 students selected through stratified sampling method. The data collection tool was NEO personality inventory (1981), satisfaction questionnaire (2011), Abedi's attitude creation scale (2004), short form of Reef psychological well-being (1989), and social adjustment questionnaire for students (Sinha and Singh, 1993). Structural equation method was used for data analysis.

Results: The results of the data analysis indicated that the causal model of the research has a good fit and, in sum, all the pathway have positive coefficients except the path of neuroticism on marital satisfaction and neuroticism on creativity

Conclusion: Marital satisfaction, social adjustment, and mental health can play a mediating role in the relationship between personality traits and creativity.

Keywords: Creativity, personality traits, marital satisfaction, social adjustment, mental health

---

Citation: Safaei Rad I, Gholamali Lavasani M, Afrooz G. Investigating the structural pattern of relationship between personality characteristics and creativity by mediating role of marital satisfaction, social adjustment, and mental health. Quarterly Journal of Child Mental Health. 2019; 6(1): 223-238.

---

*Corresponding author: Masod Gholamali Lavasani, Associate Professor, Department of Educational Psychology and Consultation, Faculty of Psychology and Educational Science, University of Tehran, Iran.

Email: Lavasani@ut.ac.ir

Tel: (+98) 21-61117544

www.SID.ir

بررسی الگوی ساختاری رابطه ویژگی‌های شخصیتی و خلاقیت با میانجی‌گری رضایت زناشویی، سازش‌یافتگی اجتماعی و سلامت روان

ایرج صفائی راد^۱، مسعود غلامعلی لواسانی^{۲*}، غلامعلی افروز^۳

۱. دکترای روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. دانشیار گروه روان‌شناسی تربیتی و مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران

۳. استاد گروه روان‌شناسی کودکان با نیازهای ویژه، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۷/۲۵

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۱۲

چکیده

زمینه و هدف: خلاقیت ابعاد شناخته شده و ناشناخته بسیاری دارد و تاکنون پژوهش‌های بسیاری درباره عوامل تاثیرگذار بر خلاقیت انجام شده است. مطالعه درباره خلاقیت، به عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد شناختی شخصیت، بدون توجه به شخصیت و عوامل تاثیرگذار بر آن نابسند خواهد بود. هدف پژوهش حاضر به بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و خلاقیت با میانجی‌گری رضایت زناشویی، سازش‌یافتگی اجتماعی و سلامت روان می‌پردازد.

روش: روش این پژوهش توصیفی و از نوع مطالعات همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دختر تیزهوش شاغل به تحصیل در مدارس سمپاد استان همدان و مادران آنها بود. حجم نمونه شامل ۴۳۵ دانش‌آموز از جامعه مذکور بود که با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه شخصیتی نئو (۱۹۸۱)، پرسشنامه رضامندی زناشویی افروز (۱۳۹۰)، مقیاس نگرش خلاقیت عابدی (۱۳۸۳)، فرم کوتاه مقیاس بهزیستی روان‌شناختی ریف (۱۹۸۹) و پرسشنامه سازش‌یافتگی اجتماعی دانش‌آموزان سینه‌ها و سینگ (۱۹۹۳) بود و برای تحلیل داده‌ها از روش معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که مدل علی پژوهش از برازش خوبی برخوردار بوده و در مجموع، تمامی مسیرها به غیر از مسیر روان‌آزردگی بر رضامندی زناشویی و روان‌آزردگی بر خلاقیت، دارای ضریب مثبت بودند.

نتیجه‌گیری: رضامندی زناشویی، سازش‌یافتگی اجتماعی، و سلامت روان می‌توانند نقش واسطه‌ای در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و خلاقیت ایفا کنند.

کلیدواژه‌ها: خلاقیت، ویژگی‌های شخصیتی، رضایت زناشویی، سازش‌یافتگی اجتماعی، سلامت روانی

*نویسنده مسئول: مسعود غلامعلی لواسانی، دانشیار گروه روان‌شناسی تربیتی و مشاوره، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ایران.

تلفن: ۰۲۱-۶۱۱۱۷۵۴۴

ایمیل: Lavasani@ut.ac.ir

مقدمه

خلاقیت واژه‌ای است بسیار مبهم است، بنابراین ارائه تعریفی جامع و مانع از خلاقیت که همه ابعاد و کنش‌های آن را شامل شود، اگر غیرممکن نباشد، فوق‌العاده مشکل است، زیرا پژوهشگران مختلف برداشت‌های متفاوتی از خلاقیت داشته و در نتیجه تعاریف متنوعی از آن عرضه داشته‌اند. به نظر بعضی روان‌شناسان، خلاقیت ترکیبی است از قدرت ابتکار، انعطاف‌پذیری و حساسیت در برابر نظریاتی است که یادگیرنده را قادر می‌سازد به نتایج متفاوت و مولد بیندیشد که حاصل آن رضایت شخصی و احتمالاً خشنودی دیگران خواهد بود (۱). در تعاریف متعددی که برای خلاقیت وجود دارد به یک ماهیت منفرد دست می‌یابیم که وجه مشترک اغلب آنها، خلق و نوآوری است (۲). خلاقیت به عنوان کلید شکوفایی فردی و اجتماعی شناخته می‌شود و فعالیتی ذهنی است، که در شرایط عدم وجود پاسخی صحیح از قبل، صورت می‌گیرد (۳). خلاقیت باید با تفکر انتقادی، به شکل نیروی پیش‌برنده در جهت مولدتر بودن و پاسخ‌گوتر بودن فرد، وجود داشته باشد (۴). فرهنگ توصیفی انجمن روان‌شناسی آمریکا^۱ (۵)، خلاقیت یا آفرینندگی را این‌گونه تعریف کرده است: توانایی تولید یا تدوین آثار، نظریه‌ها، فنون، یا افکار اصیل. فرد خلاق معمولاً اصالت، قوه تخیل و قدرت بیان از خود بروز می‌دهد. عوامل متعددی در تحول خلاقیت کودکان مؤثر است و بدون شک والدین و خانواده مهم‌ترین نقش را در مهار و هدایت تخیل و ظهور خلاقیت‌ها را دارد (۶). به نظر می‌رسد عامل زیربنایی تعیین‌کننده خلاقیت در محیط خانوادگی، شخصیت والدین به طور مستقیم و یا با واسطه سایر عوامل است. ویژگی‌های شخصیتی والدین به عنوان یکی از عوامل مؤثر است که هم بر رضایت‌مندی زناشویی والدین و هم بر چگونگی تحول، سلامت و سازش‌یافتگی و خلاقیت فرزندان تاثیر گذار است (۷). خلاقیت با شخصیت نیز ارتباط دارد. روان‌شناسان صفات در مورد اینکه پنج بعد یا عامل اصلی در

توصیف همه صفات شخصیت وجود دارد، اتفاق نظر دارند. این پنج عامل عبارت‌اند از: روان‌آزرده‌خویی، برون‌گرایی، سازش‌یافتگی، پذیرا بودن به تجربه، و وظیفه‌شناسی (۸).

حوزه شخصیت خلاقیت مورد توجه خاص بسیاری از پژوهشگران بوده است. پژوهش دیویس (۹) نشان داد که از میان مؤلفه‌های شخصیت، انعطاف‌پذیری، و توافق، پیش‌بینی‌کننده‌های خلاقیت محسوب می‌شوند. فورنهام، باتی، اناند و مانفیلد (۱۰) نشان دادند که گشودگی و برون‌گرایی با تفکر واگرا (به عنوان بخشی از خلاقیت) همبستگی مثبت دارند. همچنین آنها رابطه بین تفکر واگرا با برون‌گرایی بالا، تخیل یا گشودگی بالا و وظیفه‌شناسی پایین را مشخص کردند. سیلیوا و کیمرل (۱۱) نشان دادند که گشودگی با تمامی جنبه‌های خلاقیت همبستگی متوسط تا زیاد دارد. برگ، اسنیدر و هامپلتون (۱۲) در مطالعه ارتباط خلاقیت با الگوی پنج عاملی نشان دادند که خلاقیت با برون‌گرایی، همبستگی مثبت دارد. از نظر دولینگر، کانگر و برایانت (۱۳) گشودگی به نسبت سایر رگه‌های شخصیت، ارتباط بسیار قوی‌تری با خلاقیت داشته است. پرینسکی و پرینسکی (۱۴) نشان دادند که خلاقیت با گشودگی همبستگی مثبت بالا اما با نوروژگرای همبستگی منفی دارد. ژانگ و همکاران (۱۵) مطرح می‌کنند که سیک‌های تفکر خلاق، مولد و پیچیده با برون‌گرایی و گشودگی ارتباط دارد. مکدونالد و گریچ (۱۶) به رابطه مثبت بین خلاقیت با گشودگی به تجربه و برون‌گرایی اشاره می‌کنند و یافته‌های آنها بیانگر رابطه منفی بین گرایش به روان‌گسستگی و خلاقیت است.

پاشاشریفی (۱۷) در پژوهشی نشان داد، بین ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، وجدان، انعطاف‌پذیری، و خلاقیت رابطه مثبتی وجود دارد ولی بین ویژگی شخصیتی توافق‌پذیری و گرایش به روان‌نژندی با خلاقیت رابطه معناداری مشاهده نشد. خدایاری فرد، چشمه‌نوشی، رحیمی نژاد و فراهانی (۱۸) نیز دریافتند برون‌گرایی پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار خلاقیت

1. American Psychological Association

زناشویی و سلامت روان و خلاقیت دانش‌آموزان ارتباط معنادار وجود دارد.

بر اساس تعریف سازمان بهداشت جهانی^۱، سلامتی تمامی ابعاد فیزیکی، روانی و اجتماعی را در بر می‌گیرد و فقط شامل فقدان بیماری یا ناتوانی نیست (۲۴). دسته‌ای از پژوهش‌ها، خلاقیت را به بیماری روانی، به ویژه اختلال‌های خلقی نسبت می‌دهند در حالی که بسیاری از پژوهش‌های دیگر، وجود رابطه مثبت بین خلاقیت و سلامت روانی را نشان می‌دهند که خط اصلی این پژوهش‌ها از روی آورده‌های انسان‌گرایانه و مفهوم خلاقیت روزمره نشأت گرفته است (۲۱). سازش‌یافتگی اجتماعی نیز به عنوان یکی از سازه‌های مرتبط با سلامت روانی، به معنای تطابق با مقتضیات اجتماعی، رعایت اصول و قوانین جامعه، و کارایی فرد در ارتباط اجتماعی است (۱۷). استوبر^۲ (۲۶) سازش‌یافتگی اجتماعی را فرایندی می‌داند که فرد را قادر می‌سازد تا رفتار دیگران را درک و پیش‌بینی کند، رفتار خود را مهار کند، و تعاملات اجتماعی خود را به نحو سازش‌یافته‌ای تنظیم کند. پژوهش‌های مختلفی درباره سازه‌های مطرح شده در این پژوهش انجام شدند مانند: ارتباط بین خلاقیت و اختلال‌های شخصیت (بیتی و فرونهايم، ۲۷)، رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های دلستگی با سازش‌یافتگی زناشویی (اولری و ویدار، ۲۸)، رابطه شخصیت، رضایت زناشویی و احتمال خیانت زناشویی (ساکسنا، ثورنفوت و کناپ و ویتفورد، ۲۹)، رابطه صفات شخصیتی و رضایت زناشویی (کلاکستون، اورورکه، اسمیت و دیلونگیت، ۳۰)، تأثیر عوامل اجتماعی در بهبود سلامت روان در افراد مبتلا به رفتارهای تکانه‌ای (گرونباوم و همکاران، ۳۱)، رابطه ابعاد شخصیت با نوع اختلال روانی (۳۲ و ۳۳). با توجه به مبانی نظری و پژوهشی مطرح شده، این پژوهش در صدد آن است تا یافته‌های پراکنده درباره خلاقیت، ویژگی‌های شخصیتی، رضامندی زناشویی، سازش‌یافتگی اجتماعی، و سلامت روانی

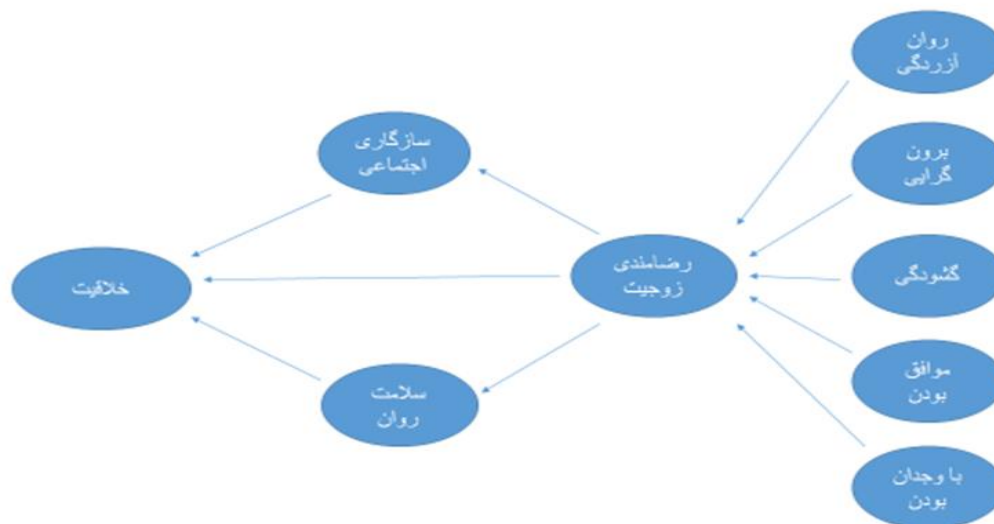
هیجانی و خلاقیت شناختی است و روان‌نژندی پیش‌بینی‌کننده منفی خلاقیت شناختی بودند. از طرفی شخصیت والدین به شکل مستقیم بر سبک‌های والدگری آنها تأثیر می‌گذارد و مشخص شده است که این سبک‌ها عاملی مهم در نحوه بروز و تجلی خلاقیت فرزندان خانواده هستند. همچنین نتایج پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند که بین ویژگی‌های شخصیتی مادران و خلاقیت کودکان رابطه وجود دارد.

یکی از عواملی که نشأت گرفته از نقش والدین در خانواده است و می‌تواند در ظهور و تحول خلاقیت کودکان مؤثر باشد، کارکردهای خانوادگی مانند رضامندی زناشویی است. پژوهش‌های زیادی به تأثیرگذاری ویژگی‌های شخصیتی بر میزان رضایت زناشویی اشاره کردند. رضایت زناشویی، یک تجربه شخصی در ازدواج است که تنها توسط خود فرد در پاسخ به میزان لذت رابطه زناشویی قابل ارزیابی است و عوامل بسیاری هستند که در زندگی مشترک روی رضایت زناشویی تأثیر می‌گذارند (۱۹). این مفهوم، بخش وسیعی از پژوهش‌های منتشر شده در زمینه زناشویی را به خود اختصاص داده است (۲۰). این سازه یکی از گسترده‌ترین مفاهیم برای تبیین و نشان دادن میزان شادی و پایداری رابطه است (۲۱) و محیط خانوادگی نقش بسیاری در بروز خلاقیت کودکان دارد و عواملی نظیر گشودگی نسبت به تجربه کردن، تشویق توسط پدر و مادر، داشتن سرگرمی‌های مناسب، ایجاد مشغولیت و انتظارات شفاف والدین می‌تواند باعث بروز خلاقیت در فرزندان شود. محیط خانوادگی شاد و مثبت فرصت مطلوبی برای بروز توانمندی‌های خلاقانه است (۲۲). شواهدی وجود دارد که نشان می‌دهد خانواده نقش مهم و تأثیرگذاری بر روی خلاقیت داشته و نیروی اصلی در سبب شناسی رفتار خلاقانه است (۲۳). قدرتی، افروز، شریفی‌درآمدی و هومن (۲۴) نشان دادند که رضامندی زناشویی والدین مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده خلاقیت در دانش‌آموزان است. همچنین ارجمندزاده (۲۵) در پژوهش خود، به این نتیجه رسید که بین دو عامل رضایت

2. Steuber

1. World Health Organization

را یکپارچه و در قالب مدلی جدید ارائه کند. مدل مفهومی این پژوهش در شکل ۱ ارائه شده است.

شکل ۱: مدل مفهومی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و خلاقیت با میانجی‌گری رضایت زناشویی، سازش‌یافتگی اجتماعی و سلامت روان

تعیین حجم نمونه در مدل‌یابی ساختاری استفاده شد. به‌طور کلی در روش‌شناسی مدل‌یابی معادلات ساختاری تعیین حجم نمونه می‌تواند بین ۵ تا ۱۵ مشاهده به ازای هر متغیر اندازه‌گیری شده تعیین شود، بنابراین با توجه به مدل فرضی ترسیم شده که دارای ۲۹ پارامتر است (۹ بیضی، ۱۰ فلش یک طرفه، و ۱۰ فلش دوطرفه) و از آنجایی که در حالت ایده‌آل برای هر پارامتر ۱۵ نفر می‌توان در نظر گرفت، در نتیجه حجم نمونه در این پژوهش، ۴۳۵ نفر در نظر گرفته شد.

ب) ابزار

۱. فرم کوتاه پرسشنامه شخصیتی نئو: نسخه کوتاه پرسشنامه ویژگی‌های شخصیتی نئو با عنوان «پرسش‌نامه پنج‌عاملی» شامل ۶۰ سؤال است که براساس تحلیل عاملی نمرات پرسشنامه ویژگی‌های شخصیتی نئو که در سال ۱۹۸۱ اجرا شده بود، به دست آمده است. نتایج چندین مطالعه حاکی از آن است که زیرمقیاس‌های پرسشنامه ویژگی‌های شخصیتی نئو، همسانی درونی خوبی دارند. مک‌کرا (۳۴) ضریب آلفای کروناخ بین ۰/۶۸ (برای موافق بودن) تا ۰/۸۶ (برای روان

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: پژوهش حاضر، از نظر هدف کاربردی و از نظر نحوه گردآوری اطلاعات، توصیفی از نوع همبستگی است. با توجه به اینکه رابطه چند متغیر را سنجیدیم، از معادلات ساختاری برای تعیین مدل استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان (دختر) تیزهوش شاغل در مدارس سازمان ملی استعدادهای درخشان (سمپاد) و والدین (مادران) آنان در سطح استان همدان در سال ۱۳۹۴ به تعداد کل ۴۱۸۹ بود. این مدارس در دو دوره تحصیلی (اول و دوم متوسطه) درس می‌خواندند، روش نمونه‌گیری به کار رفته در این پژوهش نمونه‌گیری طبقه‌ای بود و زیرگروه‌ها با همان نسبتی که در جامعه وجود داشتند به عنوان نماینده جامعه، در نمونه نیز حضور پیدا کردند. از آن جا که روش‌شناسی مدل‌یابی ساختاری، تا حدود زیادی با برخی از جنبه‌های رگرسیون چندمتغیری شباهت دارد، از اصول تعیین حجم نمونه در تحلیل رگرسیون چندمتغیری برای

1. NEO Personality Inventory

سوال سه گزینه‌ای ۰، ۱، و ۲ دارد و دامنه نمرات کل خلاقیت هر آزمونی بین ۰ تا ۱۲۰ است. این مقیاس از چهار خرده‌آزمون سیالی، بسط، ابتکار، و انعطاف‌پذیری تشکیل شده است. ضریب اعتبار این آزمون از طریق آزمون مجدد توسط عابدی در سال ۱۳۶۳ برای هریک از خرده‌آزمون‌ها به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۰، ۰/۸۲، و ۰/۸۴. و آلفای کرانباخ برای سیالی ۰/۷۵، انعطاف‌پذیری ۰/۶۱، ابتکار ۰/۶۷، و بسط ۰/۶۱ محاسبه شد. به منظور بررسی روایی آزمون نیز عابدی با استفاده از آزمون تورنس و از طریق روش روایی همزمان، ضریب ۰/۴۶ را گزارش کرد (به نقل از ۳۷). آلفای کرونباخ آزمون خلاقیت در این پژوهش ۰/۹۸ و روایی همگرا ۰/۴۷ به دست آمد. لازم به ذکر است که در این مطالعه از نمره کل خلاقیت استفاده شد.

۴. مقیاس بهزیستی روانشناختی ریف^۵ برای سنجش سلامت روان از فرم کوتاه مقیاس بهزیستی روانشناختی ریف استفاده شد. این مقیاس مشتمل بر ۱۸ گویه برای سنجش شش بُعد بهزیستی روان‌شناختی است که بر اساس مقیاسی ۶ درجه‌ای از «کاملاً مخالف» تا «کاملاً موافق» پاسخ داده می‌شود. نمره بالا در این آزمون نشان دهنده بهزیستی روان‌شناختی بالا و نمره پایین نشان دهنده بهزیستی روان‌شناختی پایین است. مقدار آلفای کرونباخ زیرمقیاس‌های این مقیاس بین ۰/۴۳ تا ۰/۶۰ است. نتایج به دست آمده از بررسی نسخه ۱۸ سوالی، حاکی از همبستگی نسبتاً بالای (از ۰/۷۰ تا ۰/۸۹) عامل‌های هر دو نسخه با هم بود. خانجانی و همکاران (۳۹) مقدار آلفای کرونباخ آزمون بهزیستی را ۰/۸۹ و روایی همگرا را ۰/۴۷ به دست آورد (۳۸).

۵. پرسشنامه سازش‌یافتگی اجتماعی دانش‌آموزان^۶. این پرسشنامه را استروئیت (۴۰) تدوین کرده‌اند که دانش‌آموزان را از نظر میزان سازش‌یافتگی عمومی و نیز در سه بعد عاطفی،

آزرده‌گرایی) و ضریب آلفای این ۵ عامل را در دامنه ۰/۷۶ (برای گشودگی) تا ۰/۸۷ (برای روان‌آزردگرایی) را گزارش کردند. در پژوهش ملاباقری، ملاباقری و جلال منش (۳۵) ضرایب اعتبار آزمون - آزمون مجدد در فاصله ۳۷ روز در مورد ۷۶ نفر از فرزندان شاهد به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۸، ۰/۷۳، ۰/۷۹ و ۰/۸۵ برای روان‌آزرده‌گرایی، برون‌گرایی، گشودگی، موافق بودن، و با وجدان بودن گزارش کردند. ضریب آلفای کرونباخ نیز برای روان‌آزرده‌گرایی ۰/۸۶، برون‌گرایی ۰/۸۳، گشودگی ۰/۷۴، موافق بودن ۰/۷۶، با وجدان بودن ۰/۸۷ و برای کل پرسشنامه ۰/۸۳ به دست آمده است.

۲. پرسشنامه رضامندی زوجیت^۱: پرسشنامه رضامندی توسط افروز در سال ۱۳۹۰ تهیه و تنظیم شد. این پرسشنامه ۵۱ گویه دارد و با هدف بررسی و ارزیابی میزان رضامندی در همسران تهیه شده است. در هر گویه، محتوایی مربوط به رضامندی زناشویی ارائه شده است. شیوه نمره‌گذاری به صورت لیکرت چهار گزینه‌ای (کاملاً مخالف ۱، مخالف ۲، موافق ۳ و کاملاً موافق ۴) است. جهت محاسبه روایی همزمان، همبستگی بین مقیاس رضامندی همسران افروز با پرسشنامه رضامندی زناشویی انریچ ۰/۴۳۱ به دست آمد. ضرایب همبستگی تمامی خرده‌مقیاس‌ها با یکدیگر و با نمره کل مقیاس رضامندی همسران از لحاظ آماری معنادار است. پایایی آزمون، ۰/۷۹ به دست آمد (۳۶). همچنین مقدار آلفای کرونباخ رضامندی زناشویی در این پژوهش ۰/۹۷ و روایی همگرا ۰/۴۸ به دست آمد

۳. مقیاس نگرش خلاقیت عابدی^۲: این آزمون در سال ۱۳۶۳، بر اساس تئوری خلاقیت تورنس^۳، توسط عابدی ساخته شد و از آن زمان تاکنون بارها مورد تجدید نظر قرار گرفته است. فرم کنونی آن نیز در سال ۱۹۹۲، در دانشگاه کالیفرنیا توسط اونیل، عابدی و اسپیل برگ^۴ ساخته شده است (به نقل از ۳۷) که ۶۰،

5. Short form of Reef psychological well-being
6. Social Adjustment Questionnaire for Students in Sin and Singh

1. Satisfaction Questionnaire
2. Abedi Attitude Creation Scale
3. Torrance Creativity Theory
4. O'Neill, Abedi and Spielberg

مدرسه دعوت شدند و آزمون‌های ویژگی‌های شخصیتی و رضامندی زناشویی روی آنان اجرا شد که البته به دلیل محدودیت حضور والدین در مدرسه، اجباراً تعدادی از پرسشنامه‌ها، پس از آموزش و راهنمایی دانش‌آموزان، توسط آنان برای والدین ارسال شد. لازم به ذکر است که به منظور حفظ ارزش‌های اخلاقی پژوهش و همچنین افزایش دقت ارتباطی آزمون‌ها، به جای استفاده از نام و نام خانوادگی شرکت‌کنندگان در این بررسی، هریک از دانش‌آموزان و والدین آنان، با استفاده از یک کد واحد، مشخص شدند. پس از جمع‌آوری داده‌ها و نمره‌گذاری تمامی پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار اسمارت پی ال اس و همچنین نرم‌افزار اس پی اس اس، تجزیه و تحلیل داده‌ها با روش معادلات ساختاری انجام شد.

لازم به ذکر است که در این مطالعه کدهای اخلاقی مطرح شده توسط انجمن روان‌شناسی ایران و آمریکا و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران مورد توجه کامل قرار گرفت. بر این اساس، مؤلفه‌های زیر در مورد تمامی بیماران شرکت‌کننده در پژوهش (در هریک از مراحل پژوهش) رعایت شد: (۱) احترام به اصل رازداری، (۲) ارایه اطلاعات کافی در مورد چگونگی پژوهش به تمامی آزمودنی‌های شرکت‌کننده، (۳) کسب رضایت‌نامه کتبی به منظور شرکت در پژوهش، (۴) ارایه اطلاعات لازم در مورد ماهیت پژوهش و اطمینان دادن درباره محرمانه بودن نتایج، و (۵) امکان انصراف آزمودنی‌ها در صورت عدم تمایل به همکاری در هر مرحله از پژوهش.

یافته‌ها

برای آزمون فرضیات این پژوهش از معناداری ضرایب مسیر استفاده شد. یکی از معیارها سنجش رابطه بین سازه‌ها در مدل (بخش ساختاری) اعداد معناداری تی بود، در صورتی که مقدار این اعداد از ۱/۹۶ بیشتر شود نشان از صحت رابطه بین سازه‌ها و در نتیجه تأیید فرضیه‌های پژوهش در سطح اطمینان

آموزشی، و اجتماعی ارزیابی می‌کند. برای نمره‌گذاری به پاسخ‌های منطبق بر سازش‌یافتگی نمره صفر، و به پاسخ‌های غیرمنطبق نمره یک منظور می‌شود. مجموع کل نمرات نشان دهنده سازش‌یافتگی عمومی فرد و نمره فرد در هر حوزه نشان دهنده سازش‌یافتگی فرد در آن حوزه است. نمره پایین نشان‌دهنده سازش‌یافتگی بالاتر و نمره بالا نشان‌دهنده سازش‌یافتگی پایین‌تر است. این آزمون در هر سه سطح اجتماعی، عاطفی، و آموزشی از روایی و پایایی مناسبی برخوردار است. سازندگان آزمون ضریب پایایی این آزمون را با روش‌های دو نیمه کردن، بازآزمایی و کودرریچاردسون به ترتیب ۰/۹۵، ۰/۹۳، و ۰/۹۴ به دست آورده‌اند. پایایی خرده مقیاس‌های سازگاری اجتماعی، عاطفی، آموزشی و کل به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۹۲، ۰/۹۶، و ۰/۹۴ گزارش کردند. همچنین روایی محتوایی این آزمون را ۲۰ نفر از متخصصان روانشناسی تأیید کرده‌اند (۴۰). در ایران قدسی احقر (به نقل از ۳۲) فرم ۵۵ سوالی این مقیاس را در نمونه ۳۰۰۰ نفری از دانش‌آموزان مقاطع مختلف تحصیلی مورد بررسی قرار داده است و با اجرای این پرسشنامه در مورد ۱۶۴ دانش‌آموز دبیرستانی، ضریب آلفای کرونباخ را برای سازش‌یافتگی کل ۰/۸۲ و برای سازش‌یافتگی آموزشی، عاطفی، و اجتماعی به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۶۸ و ۰/۶۵ گزارش کرده است.

ج) روش اجرا: در اولین گام، بررسی کتابخانه‌ای و گردآوری مبانی نظری مربوط به متغیرهای پژوهش، به منظور تدوین طرح اولیه پژوهش و همچنین تدوین مبانی نظری مفید و مرتبط، صورت گرفت. در قدم بعدی، بر اساس اطلاعات موجود در سازمان ملی استعدادهای درخشان (سمپاد)، و بر اساس روش نمونه‌گیری و تعداد نمونه انتخاب شده، مدارس هدف مشخص شد. در گام بعدی ضمن آماده‌سازی و تهیه ابزار با هماهنگی مدیران مدارس، دانش‌آموزان گروه نمونه به صورت گروهی و همزمان سه آزمون خلاقیت، مقیاس بهزیستی روان‌شناختی و پرسشنامه سازش‌یافتگی اجتماعی را تکمیل کردند. سپس ضمن هماهنگی با مسئولان مدارس، اولیای آزمودنی‌ها به

معمولی در نظر گرفت. مسیرهای ساختاری که علامت آنها موافق با علامت جبری فرض‌های پیشین است، یک اعتبار تجربی بخشی به مفروضات تئوریک در مورد روابط بین متغیرهای مکنون ارائه می‌دهند. مسیرهایی که علامت جبری آنها بر خلاف انتظار است، فرضیات شکل گرفته قبلی را تأیید نمی‌کنند. ضرایب مسیر مدل ساختاری در جدول ۱ ارائه شده است.

۹۵٪ است. باید توجه کرد که اعداد t فقط صحت رابطه‌ها را نشان می‌دهند اما شدت رابطه بین سازه‌ها را نمی‌توان با آنها سنجید و برای این کار باید از معیار دیگری استفاده کرد که در ادامه تشریح می‌شود. همچنین برای به دست آوردن T آماری نیز از آزمون بوت‌استرپ با ۵۰۰ تکرار استفاده شد. هر ضریب مسیر در مدل ساختاری PLS را می‌توان معادل یک ضریب بتای استاندارد شده در رگرسیون‌های کمترین مربعات

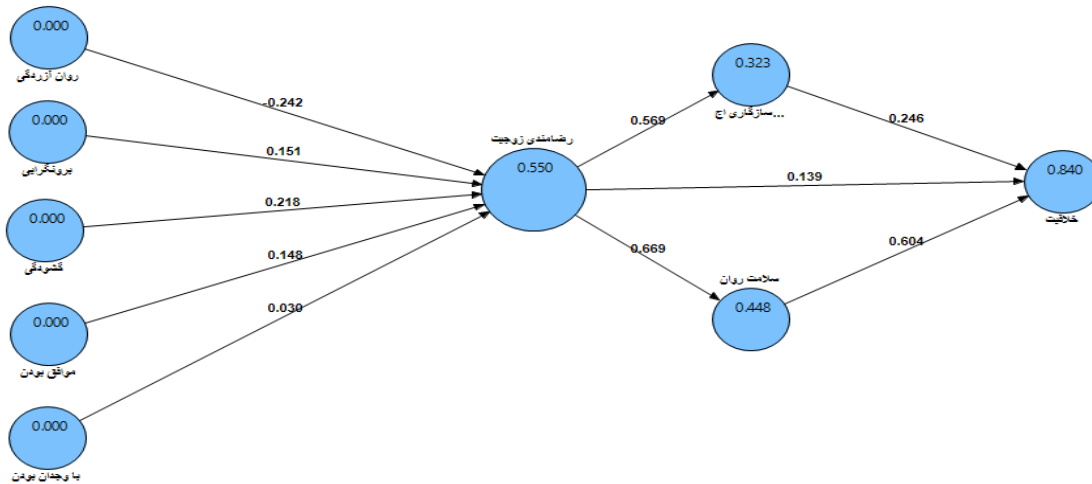
جدول ۱: اندازه اثر مسیرهای ساختاری مدل پژوهش

ضریب مسیر	مسیرهای ساختاری
-۰/۲۴۳	روان آزردهی ← رضامندی زناشویی
۰/۱۵۱	برون‌گرایی ← رضامندی زناشویی
۰/۲۱۸	گشودگی ← رضامندی زناشویی
۰/۱۴۸	موافق بودن ← رضامندی زناشویی
۰/۰۳۰	باوجدان بودن ← رضامندی زناشویی
۰/۵۶۹	رضامندی زناشویی ← سازش‌یافتگی اجتماعی
۰/۶۶۹	رضامندی زناشویی ← سلامت روانی
۰/۱۳۹	رضامندی زناشویی ← خلاقیت
۰/۲۴۶	سازش‌یافتگی اجتماعی ← خلاقیت
۰/۶۰۴	سلامت روانی ← خلاقیت
-۰/۴۹۹	روان آزردهی ← رضامندی زناشویی
۰/۵۰۲	برون‌گرایی ← رضامندی زناشویی
۰/۵۰	گشودگی ← رضامندی زناشویی
۰/۵۰۴	موافق بودن ← رضامندی زناشویی
۰/۵۰	باوجدان بودن ← رضامندی زناشویی
-۰/۴۹	روان آزردهی ← رضامندی زناشویی
۰/۴۹	برون‌گرایی ← رضامندی زناشویی
۰/۴۹۶	گشودگی ← رضامندی زناشویی
۰/۵۰	موافق بودن ← رضامندی زناشویی
۰/۵۰	باوجدان بودن ← رضامندی زناشویی
-۰/۱۶۹	روان آزردهی ← رضامندی زناشویی
۰/۱۶۸	برون‌گرایی ← رضامندی زناشویی
۰/۱۶۹	گشودگی ← رضامندی زناشویی
۰/۱۶۹	موافق بودن ← رضامندی زناشویی
۰/۱۷۱	باوجدان بودن ← رضامندی زناشویی
۰/۵۰۳	رضامندی زناشویی ← سازش‌یافتگی اجتماعی
۰/۷۴۴	رضامندی زناشویی ← سلامت روان

خلاقیت از طریق متغیر میانجی رضامندی زناشویی، که این رابطه معکوس است.

چنانکه داده‌های مربوط به ضریب مسیر جدول ۱ نشان می‌دهد، تمامی مسیرها دارای ضریب مثبت هستند، به غیر از مسیر روان آزردهی بر رضامندی زناشویی و روان آزردهی بر

شکل ۲: نمودار ضریب مسیر مدل ساختاری

همان‌طور که در شکل مشاهده می‌شود نمودار ضرایب مسیر مدل ساختاری به خوبی نشان داده شده است. در جدول ۲ اثرات کل مدل پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲: اثرات کل مدل پژوهش

متغیرهای مکنون	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
روان‌آزردگی	-	-	-	-	-	-	-	-	-
برون‌گرایی	-	-	-	-	-	-	-	-	-
گشودگی	-	-	-	-	-	-	-	-	-
موافق بودن	-	-	-	-	-	-	-	-	-
باوجدان بودن	-	-	-	-	-	-	-	-	-
رضامندی زناشویی	-	-	-	-	-	-	-	-	-
سلامت روانی	-	-	-	-	-	-	-	-	-
سازش‌یافتگی اجتماعی	-	-	-	-	-	-	-	-	-
خلایقت	-	-	-	-	-	-	-	-	-

برای تحلیل فرضیه‌های پژوهش با استفاده از آماره t و β صحت و شدت روابط بین سازه‌های مربوط به مدل بررسی شد که نتایج زیر به دست آمد:

بعد روان‌آزردگی دارای اثر منفی (مستقیم) معادل $-0/242$ بر میزان رضامندی زناشویی مادران است و می‌توان گفت، ویژگی‌های شخصیتی در بعد روان‌آزردگی بر رضامندی زناشویی مادران نقش دارد ولی در بعد برون‌گرایی و گشودگی اثر مثبت معادل $0/151$ و $0/218$ بر رضامندی زناشویی مادران دارد.

با توجه به جدول ۲ که اثرات کل مدل پژوهش را نشان می‌دهد، بیشترین اثری که مشاهده می‌شود، اثر رضامندی زناشویی بر خلاقیت است که مقدار $0/683$ را نشان می‌دهد و کمترین اثر نیز مربوط به اثر موافق بودن بر سازش‌یافتگی اجتماعی است که مقدار $0/083$ را نشان می‌دهد. برای بررسی اثرات غیرمستقیم می‌توان اثرات مستقیم (ضرائب مسیر) را از اثرات کل کم کرد.

رضامندی زناشویی مادران اثر مثبت و معناداری بر سازش یافتگی اجتماعی فرزندان دختر دارد.

ویژگی شخصیتی موافق بودن به واسطه رضامندی زناشویی مادران اثر مثبت و مستقیمی معادل $0/504$ بر سازش‌یافتگی اجتماعی فرزندان دختر و معادل $0/50$ بر خلاقیت و سازش‌یافتگی اجتماعی فرزندان دختر دارد.

ویژگی شخصیتی روان‌آزردگی به واسطه رضامندی زناشویی مادران اثر منفی و مستقیمی معادل $0/49$ - بر سلامت روان فرزندان دختر دارد. آزمون T آماری نشان می‌دهد که این اثر معنادار است.

ویژگی شخصیتی برون‌گرایی به واسطه رضامندی زناشویی مادران بر سلامت روان فرزندان دختر اثر دارد، در واقع، ویژگی شخصیتی برون‌گرایی به واسطه رضامندی زناشویی مادران اثر مثبت و مستقیمی معادل $0/49$ بر سلامت روان فرزندان دختر دارد. آزمون T آماری نشان می‌دهد که این اثر معنادار است.

گشودگی به واسطه رضامندی زناشویی مادران اثر مثبت مستقیمی معادل $0/496$ بر سلامت روان فرزندان دختر دارد. آزمون T آماری نشان می‌دهد که این اثر معنادار است و موافق بودن و باوجدان بودن معادل $0/50$ بر سلامت روان فرزندان دختر تأثیر دارد.

روان‌آزردگی به واسطه رضامندی زناشویی مادران اثر منفی و مستقیمی معادل $0/169$ - بر خلاقیت فرزندان دختر دارد. آزمون T آماری نشان می‌دهد که این اثر معنادار است و ویژگی شخصیتی برون‌گرایی به واسطه رضامندی زناشویی مادران اثر مثبت و مستقیمی معادل $0/168$ و گشودگی به واسطه رضامندی زناشویی مادران اثر مثبت و مستقیمی معادل $0/169$ بر خلاقیت فرزندان دختر دارد.

موافق بودن از طریق رضامندی زناشویی اثر مثبت و مستقیمی معادل $0/169$ بر خلاقیت فرزندان دختر دارد که آزمون T آماری نشان می‌دهد که این اثر معنادار است.

ویژگی‌های شخصیتی در بعد موافق بودن و با وجدان بودن اثر مثبت مستقیم معادل $0/148$ و $0/30$ بر میزان رضامندی زناشویی مادران دارد و می‌توان گفت ویژگی‌های شخصیتی در بعد موافق بودن بر رضامندی زناشویی و با وجدان بودن بر رضامندی زناشویی مادران اثر دارد.

رضامندی زناشویی مادران اثر مثبت مستقیمی معادل $0/569$ بر میزان سازش‌یافتگی اجتماعی فرزندان دختر دارد؛ در واقع، رضامندی زناشویی مادران بر سازش‌یافتگی اجتماعی فرزندان دختر $0/669$ بر میزان سلامت روان فرزندان دختر و $0/139$ بر خلاقیت فرزندان دختر تأثیر دارد.

میزان سازش‌یافتگی اجتماعی فرزندان دختر اثر مثبت مستقیمی معادل $0/246$ بر خلاقیت آنان دارد؛ در واقع، روان فرزندان دختر اثر مثبت مستقیمی معادل $0/604$ بر خلاقیت آنان دارد.

ویژگی شخصیتی روان‌آزردگی به واسطه رضامندی زناشویی مادران بر سازش‌یافتگی اجتماعی فرزندان دختر، اثر دارد. جهت آزمودن تأثیر متغیر میانجی در فرضیات زیر، از آماره‌ای به نام VAF^1 استفاده شده است که نسبت اثر غیرمستقیم بر اثر کل را می‌سنجد.

طبق نتایج، میزان روان‌آزردگی از طریق رضامندی زناشویی اثر منفی مستقیمی معادل $0/499$ - بر سازش‌یافتگی اجتماعی دارد.

میزان برون‌گرایی اثر مثبت مستقیمی معادل $0/502$ از طریق رضامندی زناشویی بر سازش‌یافتگی اجتماعی دارد.

ویژگی شخصیتی گشودگی بواسطه رضامندی زناشویی مادران اثر مثبت و مستقیمی معادل $0/50$ بر سازش‌یافتگی اجتماعی فرزندان دختر دارد. آزمون T آماری نشان می‌دهد که این اثر معنادار است؛ بنابراین از آنجا که T آماری بزرگ‌تر از مقدار بحرانی است و در ناحیه HI قرار دارد، با اطمینان 99% می‌توان گفت که ویژگی شخصیتی گشودگی به واسطه

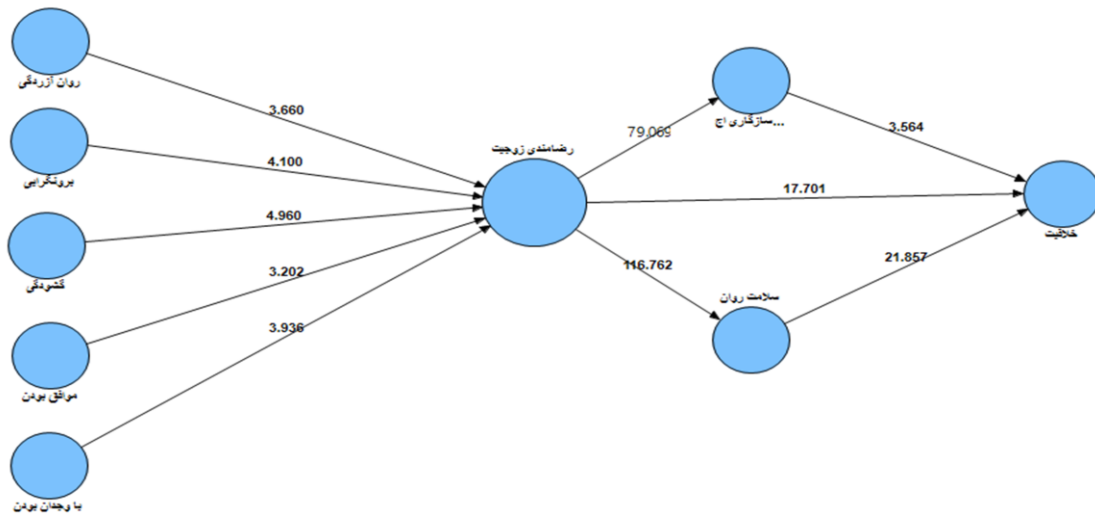
1. Varince Accunted For

رضامندی زناشویی مادران به واسطه سلامت روان اثر مثبت و مستقیمی معادل ۰/۷۴۴ بر خلاقیت فرزندان دختر دارد که آزمون T آماری نشان می‌دهد که این اثر معنادار است. خلاصه نتایج حاصل از تحلیل PLS را برای آزمون فرضیات پژوهش را نشان می‌دهد. در جدول ۳ نتایج کلی آزمون فرضیات این مطالعه و در شکل ۳ اعداد معناداری آزمون (T) ارائه شده است.

باوجدان بودن از طریق رضامندی زناشویی اثر مثبت و مستقیمی معادل ۰/۱۷۱ بر خلاقیت فرزندان دختر دارد که آزمون T آماری نشان می‌دهد که این اثر معنادار است. رضامندی زناشویی مادران به واسطه سازش یافتگی اجتماعی اثر مثبت و مستقیمی معادل ۰/۵۰۳ بر خلاقیت فرزندان دختر دارد که آزمون T آماری نشان می‌دهد که این اثر معنادار است.

جدول ۳: نتایج کلی آزمون فرضیات

نتیجه	T	Z α/۲	α	β	فرضیه‌های پژوهش	شماره فرضیه		
تأیید	۳/۶۶	۳/۳۲	۰/۰۰۱	-۰/۲۴۳	رضامندی زناشویی	۱		
تأیید	۴/۱۰۰	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۱۵۱	رضامندی زناشویی	۲		
تأیید	۴/۹۶	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۲۱۸	رضامندی زناشویی	۳		
تأیید	۳/۲۰۲	۳/۵۶	۰/۰۱	۰/۱۴۸	رضامندی زناشویی	۴		
تأیید	۳/۹۳۶	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۰۳۰	رضامندی زناشویی	۵		
تأیید	۷۹/۰۶۹	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۶۹	سازش‌یافتگی اجتماعی	۶		
تأیید	۱۱۶/۷۶۲	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۶۶۹	سلامت روان	۷		
تأیید	۱۷/۷۰۱	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۱۳۹	خلاقیت	۸		
تأیید	۳/۶۶	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۲۴۶	سازش‌یافتگی اجتماعی	۹		
تأیید	۲۱/۸۵۷	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۶۰۴	سلامت روان	۱۰		
تأیید	۴۹/۴۶	۳/۳۲	۰/۰۰۱	-۰/۴۹۹	سازش‌یافتگی اجتماعی	۱۱		
تأیید	۲۰۷/۴۸	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۰۲	سازش‌یافتگی اجتماعی	۱۲		
تأیید	۲۰۸/۴۰	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۰	سازش‌یافتگی اجتماعی	۱۳		
تأیید	۱۸/۶۵	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۰۴	سازش‌یافتگی اجتماعی	۱۴		
تأیید	۲۵/۳۷	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۰	سازش‌یافتگی اجتماعی	۱۵		
تأیید	۵۵/۶۶	۳/۳۲	۰/۰۰۱	-۰/۴۹	سلامت روان	۱۶		
تأیید	۳۶۳/۳۰	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۴۹	سلامت روان	۱۷		
تأیید	۷۶۳/۱۵	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۴۹۶	سلامت روان	۱۸		
تأیید	۱۱۱/۹۱	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۰	سلامت روان	۱۹		
تأیید	۲۲/۶۷	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۰	سلامت روان	۲۰		
تأیید	۲۱/۰۴	۳/۳۲	۰/۰۰۱	-۰/۱۶۹	خلاقیت	۲۱		
تأیید	۱۸۱/۷۳	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۱۶۸	خلاقیت	۲۲		
تأیید	۳۵۲/۳۲	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۱۶۹	خلاقیت	۲۳		
تأیید	۱۴/۶۴	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۱۶۹	خلاقیت	۲۴		
تأیید	۱۱/۲۷	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۱۷۱	خلاقیت	۲۵		
تأیید			۱۳۸/۵	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۰۳	خلاقیت	۲۶
تأیید			۳۱/۰۷	۳/۳۲	۰/۰۰۱	۰/۷۴۴	سلامت روان	۲۷

شکل ۳: نمودار مربوط به اعداد معناداری (T) آزمون مدل ساختاری

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی تحلیلی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و رضامندی زناشویی والدین با سلامت روان، سازش‌یافتگی اجتماعی، و میزان خلاقیت فرزندان شاغل در مدارس سمپاد استان همدان انجام شد. نتایج این مطالعه نشان داد که روان‌آزردهی بر میزان رضامندی زناشویی مادران اثر منفی و معناداری دارد، اما سایر ویژگی‌ها (برون‌گرایی، گشودگی، موافق بودن، و با وجدان بودن) بر رضامندی زناشویی مادران اثر مثبت و معناداری دارد. در این رابطه اولری و ویدار (۲۸) پژوهشی با عنوان رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و سبک‌های دلبستگی با سازش‌یافتگی زناشویی انجام دادند. یافته‌های آنها نشان داد که بین ویژگی روان‌آزردهی با سازش‌یافتگی زناشویی، رابطه منفی و بین ویژگی‌های برون‌گرایی، انعطاف‌پذیری، و مسئولیت‌پذیری با سازش‌یافتگی زناشویی، رابطه مثبت وجود دارد. ساکسنا و همکاران (۲۹) نیز رابطه شخصیت، رضایت زناشویی و احتمال خیانت زناشویی را بررسی کردند و دریافتند که بین سطوح پایین توافق (دلپذیر بودن) و سطوح پایین با وجدان بودن زوجین، و رضایت زناشویی رابطه منفی وجود دارد، و بین سطوح بالای

روان‌رنجورخویی زوجین و رضایت زناشویی رابطه منفی وجود دارد. همچنین کلاکستون و همکاران (۳۰) در مطالعه خود نشان دادند که بین صفت شخصیتی برون‌گرایی با رضایت زناشویی نسبت به دیگر عوامل شخصیتی ارتباط بیشتری وجود دارد. نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعات ذکر شده همسو است.

نتایج همچنین نشان داد که برون‌گرایی با رضایت زناشویی همبستگی مثبت دارد. عامل برون‌گرایی با هیجان‌ناشایی از قبیل بشاش بودن، خوش بینی، عشق، و صمیمیت ارتباط دارد. افرادی که در برون‌گرایی نمره بالایی می‌گیرند معمولاً احساسات و عواطف خود را به راحتی بروز می‌دهند و دارای قدرت بازداری کمی هستند و اجتماعی بودن و فعال بودن از خصوصیات این افراد است که تمام این موارد بر روابط بین زن و شوهر تأثیر مثبتی دارد. همچنین برون‌گرایی به صورت مثبت با سلامت هیجانی ارتباط دارد و کسانی که در برون‌گرایی نمره بالا کسب می‌کنند بهتر از آنهایی که نمره کمی در برون‌گرایی کسب می‌کنند قادر به کنار آمدن با تندی‌های روزمره هستند. ویژگی انعطاف‌پذیری یا گشودگی نسبت به تجربه، ویژگی‌هایی مانند تخلیل فعال، درک احساس‌های درونی،

باید توجه داشت خانواده‌هایی که محیطی لبریز از عشق و علاقه و سرزندگی فراهم می‌سازند، فرزندان سالم و سرشار از انرژی به بار می‌آورند. داشتن رضایت زناشویی و روابط خانوادگی موفق، سنگ زیربنای تربیت فرزندان سالم است. در ازدواج‌هایی که در آنها توافق حاکم است، ارتباط مادر-کودک و پدر-کودک مثبت است و احتمال بیشتری دارد که پدر و مادر نقش‌های مشابه و همکاری متقابل داشته باشند. تعاملات افراد خانواده به خصوص زوجین، تأثیر مهمی بر سلامت روان فرزندان خانواده دارد. زمانی که پدر و مادر روابطشان با مشکلات کمتری همراه باشد، از هر نظر آرامش بیشتری بر کل خانواده حاکم است و فرزندان در این جو آرام به رشد روانی سالم خواهند رسید. از طرفی مادر در خانواده ارتباط بیشتری با فرزندان دارد. اگر در خانواده مادر از جانب همسر و شرایط زندگی خود مشکلی نداشته باشد و دارای رضایتمندی زناشویی بالا باشد، می‌تواند بستر مساعد برای تحول روانی سالم آنان را فراهم کند. در بیشتر پژوهش‌ها مشخص شده است که نوع مشکلات عاطفی فرزندان با تجربه عاطفی آنان از کشمکش‌های زناشویی والدین رابطه دارد. عدم رضایت زناشویی در والدین و به خصوص در مادران منبعی قوی برای ایجاد مشکلات روانی نوجوانان به خصوص افسردگی آنان است. کودکان خانواده‌هایی که والدینشان دائماً در تعارض هستند احتمالاً برانگیختگی هیجانی منفی را دائماً تجربه می‌کنند و قادر نیستند خود را نظم دهند و در نتیجه به انواع مشکلات سازش‌یافتگی و سلامتی در آنان منجر می‌شود.

این پژوهش مانند همه پژوهش‌های علمی دارای محدودیت‌هایی است که از جمله محدودیت‌ها عبارت بود از: (۱) از آنجایی که این پژوهش از نوع پس‌رویدادی است و دستکاری متغیر مستقل (پیش‌بین) صورت نگرفته است؛ (۲) نتایج مطالعه حاضر همچون بسیاری از مطالعات دیگر به دلیل استفاده از ابزارهای خودگزارشی به جای مطالعه رفتار واقعی ممکن است آزمودنی‌ها را به استفاده از شیوه‌های مبتنی بر کسب تأیید اجتماعی و اجتناب از بدنامی ترغیب کرده باشد؛

خلاق و مبتکر بودن، آزاداندیشی، تفکر واگرا و تمایل و خواست برای تغییر و داشتن انگیزه برای کسب و تجارت جدید را در بر می‌گیرد. همسران وظیفه‌شناس یا باوجدان، کمتر ممکن است انتقاد از همسر را برانگیزانند که در نتیجه میزان و یا شدت تعامل‌های منفی زناشویی را کاهش می‌دهد. وظیفه‌شناسی، سازش‌نیافتگی کمتری ایجاد می‌کنند زیرا که این افراد عموماً مسئولیت‌پذیر، مورد اطمینان، و سخت‌کوش هستند.

در نهایت می‌توان گفت به استثنای روان رنجوری، ویژگی‌هایی مانند برون‌گرایی، گشودگی، توافق، و وظیفه‌شناسی که دارای خصوصیاتمانند سرزندگی، اجتماعی بودن، نوع‌دوستی، ثبات، و پایداری ازدواج است در رضایت زناشویی و سازش‌یافتگی زوجین نقش مهمی دارند و می‌تواند چگونگی برخورد زوجین را با عوامل ایجادکننده سازش‌نیافتگی تحت تأثیر قرار دهد. رضامندی زناشویی مادران بر سازش‌یافتگی اجتماعی فرزندان دختر اثرات مثبت و معناداری دارد؛ در این رابطه پژوهش گرونباوم و همکاران (۳۱) نشان دادند که شرایط خانوادگی، شرایط تحصیلی، هوش و گروه همسالان از عوامل موثر بر سازش‌یافتگی اجتماعی است. در این بین شرایط خانوادگی از جمله کیفیت روابط والدین و فرزندان از اهمیت بیشتری برخوردار است. کازدین (۳۲) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که روابط بین والدین و فرزندان به طور خاص، تأثیر عمیقی بر سلامت روانی، فیزیکی، اجتماعی، و هیجانی کودک دارد؛ در واقع، روابط زناشویی رضایت‌بخش، سنگ زیرین عملکرد خوب خانواده را بنا می‌نهد که به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، روش والدگری مؤثر را تسهیل می‌کند، روابط فرزندان با یکدیگر و با والدین را بهبود می‌بخشد، و باعث رشد شایستگی و توانایی سازش‌یافتگی و انطباق در کودکان می‌شود. همچنین ویدئون (۳۳) نشان دادند که نارضایتی زناشویی با اختلالات هیجانی و فقدان سازش‌یافتگی اجتماعی فرزندان رابطه دارد. مجموعه این مطالعات با نتایج مطالعه حاضر همسو است.

تعریف و نقش ابعاد مختلف ویژگی‌های شخصیتی، رضامندی زناشویی، سازش‌یافتگی اجتماعی، و سلامت روان، در قالب کلاس، سخنرانی، کارگاه، و رسانه‌های جمعی، اطلاع‌رسانی لازم داده شود. همچنین بر اساس مدل نهایی به دست آمده در این مطالعه درباره تأثیر عوامل مؤثر و دخیل در بروز، تحول و شکوفایی خلاقیت، پیشنهاد می‌شود تغییرات لازم در برنامه‌های رسمی و غیررسمی مدارس (از بعد برنامه‌ریزی درسی و آموزشی)، از سنین پیش‌دستانی و یا پایین‌تر صورت گیرد.

تشکر و قدردانی: این پژوهش برگرفته از پایان‌نامه دکترای تخصصی ایرج صفائی راد در رشته روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات با راهنمایی دکتر مسعود غلامعلی لواسانی و مشاورت دکتر غلامعلی افروز است. همچنین مجوز اجرای آن بر روی افراد نمونه از سوی اداره آموزش و پرورش ناحیه ۱ شهر همدان با کد پژوهش ۵۰۰/۳۲۰۲۳/۶۰۲ در تاریخ ۱۳۹۴/۱۲/۳ صادر شده است. بدین وسیله از مسئولین اداره آموزش و پرورش استان همدان و همچنین از کادر اداری و مربیان مدارس و افراد نمونه که در اجرای این طرح به ما کمک کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

تضاد منافع: هیچ‌گونه تعارض منافع توسط نویسندگان این مطالعه بیان نشده است.

۳) همکاری ضعیف برخی از آزمودنی‌ها (به خصوص والدین) در تکمیل کردن پرسشنامه‌ها؛ ۴) زیاد بودن تعداد سوالات پرسشنامه پژوهش حاضر سبب شد که انگیزه و حوصله بعضی از آزمودنی‌ها برای جواب دادن به سوالات دستخوش تغییر شود؛ ۵) عدم کنترل برخی متغیرهای مزاحم و اثرگذار خارج از محیط آموزشگاه از جمله مشکلات خانوادگی، وضعیت اقتصادی، طبقه اجتماعی و موارد مشابه، می‌تواند یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر باشد؛ ۶) جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دوره اول و دوم متوسطه مدارس سمپاد استان همدان بوده و بنابراین در تعمیم نتایج آن به سایر شهرها و مقاطع تحصیلی باید جانب احتیاط را رعایت کرد؛ و ۷) بالاخره این که این پژوهش بر روی گروه سنی ۱۲ تا ۱۸ سال اجرا شده است در نتیجه باید تعمیم نتایج آن به سایر سنین با احتیاط صورت گیرد. در هر صورت انجام پژوهش‌های گسترده‌تر و در سطوح سنی و تحلیلی متفاوت و با رفع محدودیت‌های این مطالعه، می‌تواند هم بر دقت نتایج و هم بر تعمیم‌دهی نتایج به دست آمده، کمک کند.

همچنین بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود به افراد متقاضی ازدواج که در آستانه ازدواج هستند و همچنین زوج‌هایی که ازدواج کرده‌اند، به خصوص آنهایی که دارای فرزند هستند، اطلاع‌رسانی جامع و کاملی در مورد شناسایی،

References

1. Afrouz GA. Psychological foundations of marriage in the context of culture and Islamic values. Tehran: Tehran University; 2010, pp: 17-35. [Persian].
2. Ahmadi K, Nabipoor Ashrafi SM, Kimiaee SA, Afzali MH. Effect of family problem- solving on marital satisfaction. *J Appl Sci.* 2010; 10(8): 682-687. [Link]
3. Akinboye JO. Correlates of testing time, age and sex in the Nigerians, performance on the Torrance test of creativity. *Journal of Psychological Research.* 1982; 26(1): 1-5. [Link]
4. Kaufman JC, Sternberg RJ. *The Cambridge handbook of creativity.* Second edition. Cambridge University Press; 2019, pp:405-476. [Link]
5. Allport GW. *Pattern and growth in personality.* Oxford: Holt, Reinhart & Winston; 1961, pp: 101-118. [Link]
6. Aluja A, Del Barrio V, García LF. Personality, social values, and marital satisfaction as predictors of parents' rearing styles. *Int J Clin Health Psychol.* 2007; 7(3): 725-737. [Link]
7. Amiri M, Farhoodi F, Abdolvand N, Bidakhavidi Rezaie A. A study of the relationship between Big-five personality traits and communication styles with marital satisfaction of married students majoring in public universities of Tehran. *Procedia Soc Behav Sci.* 2011; 30: 685-689. [Link]
8. Arnett JJ. Broad and narrow socialization: the family in the context of a cultural theory. *J Marriage Fam.* 1995; 57(3): 617-628. [Link]
9. Davis MA. Understanding the relationship between mood and creativity: A meta-analysis. *Organ Behav Hum Decis Process.* 2009; 108(1): 25-38. [Link]
10. Furnham A, Batey M, Anand K, Manfield J. Personality, hypomania, intelligence and creativity. *Pers Individ Dif.* 2008; 44(5): 1060-1069. [Link]
11. Silvia PJ, Kimbrel NA. A dimensional analysis of creativity and mental illness: do anxiety and depression symptoms predict creative cognition, creative accomplishments, and creative self-concepts? *Psychol Aesthet Creat Arts.* 2010; 4(1): 2-10. [Link]
12. Berg CJ, Snyder CR, Hamilton N. The effectiveness of a hope intervention in coping with cold pressor pain. *J Health Psychol.* 2008; 13(6): 804-809. [Link]
13. Dollinger MB, Conger RD, Bryant CM. The big five and enduring marriages. *J Res Pers.* 2004; 38(5):481-504. [Link]
14. Prilleltensky I, Prilleltensky O. Synergies for wellness and liberation in counseling psychology. *Couns Psychol.* 2003; 31(3): 273-281. [Link]
15. Jiang H, Wang L, Zhang Q, Liu D, Ding J, Lei Z, et al. Family functioning, marital satisfaction and social support in hemodialysis patients and their spouses. *Stress Health.* 2015; 31(2): 166-174. [Link]
16. McDonald R, Grych JH. Young childrens appraisals of interparental conflict: Measures and links with adjustment problems. *J Fam Psychol.* 2006; 20(1): 88-99. [Link]
17. Pasha Sharifi H. *Principles of psychometrics and psychosis.* Tehran: Roshd; 2000, pp: 174-189. [Persian].
18. Khodayarifard M, Cheshmenooshi M, Rahimi Nejad A, Farahani H. Efficacy of Training Components of Emotional Intelligence on Social Adjustment and Social Intimacy. *Journal of Psychology;* 2012, 15 (4): 353-368. [Link]
19. Arfaie A, Mohammadi A, Sohrabi R. Relationship between marital conflict and child affective-behavioral psychopathological symptoms. *Procedia Soc Behav Sci.* 2013; 84: 1776-1778. [Link]
20. Fink G. *Stress consequences: mental, neuropsychological and socioeconomic.* San Diego, C.A. London: Academic; 2010, pp: 45-49. [Link]
21. Baas M, De Dreu CKW, Nijstad BA. A meta-analysis of 25 years of mood-creativity research: hedonic tone, activation, or regulatory focus? *Psychol Bull.* 2008; 134(6): 779-806. [Link]
22. Barlow DH, Durand VM. *Abnormal psychology: an integrative approach.* 6th ed. Cengage Learning; 2012, pp: 102-120. [Link]
23. Batey M, Furnham A. Creativity, intelligence, and personality: a critical review of the scattered literature. *Genet Soc Gen Psychol Monogr.* 2006; 132(4): 355-429. [Link]

24. Ghodrati M, Afroz GA, Sharifi Daramadi P, Homan HA. Predicting creativity of gifted students on the basis of their age, intelligence quotient, and their parental marital satisfaction. *Psychology of Exceptional Individuals*. 2011; 1(3): 1–22. [Persian]. [\[Link\]](#)
25. Arjmandzadeh L. A review of the relationship between the satisfaction of parental paternity with its popularity, mental health and creativity in high school children [Thesis for Master of Science]. [Semnan, Iran]: Faculty of Humanities, Islamic Azad University, Shahrood Branch; 2011, pp: 41-49. [Persian].
26. Steuber KR. Adult attachment, conflict style, and relationship satisfaction: A comprehensive model [Thesis for Master of Science]. [Delaware, USA]: College of Arts and Sciences, University of Delaware; 2005, pp: 19-37. [\[Link\]](#)
27. Batey M, Furnham A. The relationship between measures of creativity and schizotypy. *Pers Individ Dif*. 2008; 45(8): 816-821. [\[Link\]](#)
28. O'leary SG, Vidair HB. Marital adjustment, child-rearing disagreement, and overreactive parenting: Predicting child behavior problems. *J Fam Psychol*. 2005; 19(2): 208-216. [\[Link\]](#)
29. Saxena S, Thornicroft G, Knapp M, Whiteford H. Resources for mental health: scarcity, inequity, and inefficiency. *Lancet*. 2007; 370(9590): 878–889. [\[Link\]](#)
30. Claxton A, O'Rourke N, Smith JZ, DeLongis A. Personality traits and marital satisfaction within enduring relationships: An intra-couple discrepancy approach. *J Soc Pers Relat*. 2012; 29(3): 375–396. [\[Link\]](#)
31. Grunebaum MF, Galfalvy HC, Mortenson LY, Burke AK, Oquendo MA, Mann JJ. Attachment and social adjustment: relationships to suicide attempt and major depressive episode in a prospective study. *J Affect Disord*. 2010; 123(1–3): 123–130. [\[Link\]](#)
32. Barimani S, Asadi J, Khajevand A. [The Effectiveness of Play Therapy on Deaf Children's Social Adaptation and Communication Skills (Persian)]. *Archives of Rehabilitation*. 2018; 19(3):250-261. <http://dx.doi.org/10.32598/rj.19.3.250>
33. Videon TM. The effects of parent-adolescent relationships and parental separation on adolescent well-being. *J Marriage Fam*. 2002; 64(2): 489–503. [\[Link\]](#)
34. McCrae RR. The five-factor model and its assessment in clinical settings. *J Pers Assess*. 1991; 57(3): 399–414. [\[Link\]](#)
35. Molabaghery M, Molabaghery S, Jalalmanesh H. Considering the rate symptoms of depression of the adolescents and its relation with the marital satisfaction of their mothers in township of Tuyserkhan in 2004. *Journal of Fundamentals of Mental Health*. 2006; 8(30): 43–50. [Persian]. [\[Link\]](#)
36. Afrouz GA. Psychological foundations of marriage in the context of culture and Islamic values. Tehran: Tehran University; 2010, pp: 76-89. [Persian].
37. Hoseini AS. The nature of creativity and breeding methods. 5th ed. Beh Nashr (Astan Quds Razavi Publishing); 2013, pp: 41-53. [Persian].
38. Rettew DC, Stanger C, McKee L, Doyle A, Hudziak JJ. Interactions between child and parent temperament and child behavior problems. *Compr Psychiatry*. 2006; 47(5): 412–420. [\[Link\]](#)
39. Khanjani M, Shahidi S, Fathabadi J, Mazaheri MA, Shokri O. Factor structure and psychometric properties of the Ryff's scale of Psychological well-being, short form (18-item) among male and female students. *Thoughts and Behavior in Clinical Psychology*. 2014; 8(32): 27–36. [Persian]. [\[Link\]](#)
40. Stroud CB, Durbin CE, Saigal SD, Knobloch-Fedders LM. Normal and abnormal personality traits are associated with marital satisfaction for both men and women: An Actor–Partner Interdependence Model analysis. *J Res Pers*. 2010; 44(4): 466–477. [\[Link\]](#)